

■ Ziyadxan Əliyev

Etiraf edək ki, bədii və texniki ifadə formalarına görə kifayət qədər zəngin olan sənət aləmində hansısa yeniliyin həyata keçirilməsi çətin olduğu qədər də maraqlıdır. Bu mənada həyatını elmə və onun təbliğinə həsr etmiş Hüseyn Mirtəqəvinin özündə təsviri və tətbiqi sənəti birləşdirən əsərlərini ilk növbədə Azərbaycan incəsənətinin dolğunluğu birmənalı olan bədii-texniki saxlancına cəlbədicə və yaddaqalan töhfə saymaq olar...

Şərq ölkələrində VI əsrdən məlumdur. Buna bənzər qəliblər daha qədimlərdə basma naxışların hazırlanmasında istifadə olunub. Koreya, Yaponiya və Çində uzaq keçmişdə ərşəyə gətirilən belə nümunələr indi də qalmaqdadır. Klassik ksiloqrafiyanın yaradılmasında qədimlərdən üç nəfər iştirak edib: rəssam, kəsici və çapçı. Başqa sözlə desək, rəssamın kağız üzərində çəkdiyi eskiz əvvəlcə xüsusi vasitələrlə hamarlanmış ağac lövhə üzərinə köçürülür. Bundan sonra kəsici-sənətkarlar müəllif niyyətini iti alətlərlə ağac üzərində yerləşdirirlər. Bu prosesdən sonra son nəticəsi kağız üzərində görünəcək çapın qəlibi hazırlanır. Hündür-qabarıq səthlərin rənglə örtülməsi sayəsində çapdan sonra kağız üzərində ağ-qara (sonralar rəngli ksiloqrafiyalar da hazırlandı) cizgilərdən ibarət təsvir-ksiloqrafiya nümunəsi əmələ gəlir. Hüseyn Mirtəqəvi isə bu üç nəfərin işini təkbaşına görür. Özü də o, ksiloqrafiya tutumlu əsərini bilavasitə ağac lövhənin üzərində yaradır. Başqa sözlə desək, onun çapına ehtiyac da qalmır. Müəllifin bıçaqla ilə xüsusi məhlulla rənglənmiş ağacın üzərində açdığı "şırımlar" - cizgilər özünün incəliyinə görə şaşırıqdırlar. Hüseyn Mirtəqəvinin yaratdığı obrazlar qale-

can Respublikasının birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva, görkəmli şərqşünas-alim Aida xanım İmanquliyeva, akademik Həsən Əliyev, xalq şairi Fikrət Qoca, kino-rejissor Ənvər Əbluc, görkəmli söz xiridarı Məhəmməd Hüseyin Şəhriyar, akademik Murtuza Nağıyev, memar Zaha Hadid, doktor Cavad Heyət, akademik Hətam Quliyev və Tofiq Nağıyev, müğənni Aygün Səmədzadə, fotoqraf Rza Dıqqəti və dünyanın neçə-neçə çox məşhur şəxsiyyətləri, əqidə dostları...

Yaddaqalan portret yaratmağın elə də asan olmamasının qarşılığında Hüseyn Mirtəqəvinin ağ-qara cizgilərdən "boylanan" və obrazlı tutum alması əsərlərdən bu janrın arzulanan bədii həllini görmək mümkündür. Hiss olunur ki, müəllif işə başlamazdan əvvəl obrazına müraciət edəcəyi şəxslər barəsində həm yazılı, həm də təsviri zəngin məlumatlar toplamışdır. Portretlər üçün poza seçiminin duyulması önəm kəsb etdiyini fəhmən hiss edən müəllifin bu istiqamətdə axtarışlarının da az vaxt aparmadığını ərşəyə gətirilən işlərin forma-biçim həllindən görmək mümkündür. Qəhrəmanına çevirdiyi hər bir şəxsin onun xarakterini açma biləcək səciyyəvi pozanın tapılmasını həyata keçir-

Hüseyn Mirtəqəvi

Rəssamın torpaqşünas-alim, akademik Həsən Əliyevə həsr etdiyi lövhə digərələrindən kompozisiyasının ayrıntı zənginliyinə görə seçilir. Elm adamının həyatının mənası sayan ürəkəçən Azərbaycan təbiətinin fonunda təsvir edən müəllif, obrazla təbiət motivi arasında çox məntiqli təsvir əlaqəsi yarada bilmişdir. Azərbaycanın fauna və florasını bir araya gətirməklə obrazın zənginliyini vurğulayan H.Mirtəqəvi son nəticədə obrazın cəlbədiciliyinə və duyğulandırıcılığına nail olmuşdur. Həm portretin, həm də təbiət motivinin bədiiləşdirilməsində cizgi incəliyindən və oynaqlığından məharətlə istifadə edilməsi əsərin uğurunu şərtləndirmişdir.

Xalq şairi Fikrət Qocanın portretində də müəllif işıq-kölgə təzadından məntiqlə istifadəyə, söz adamının nikbin çalarların üstünlük təşkil etdiyi obrazını yaratmışdır. Şairin geyimini və fonu bir-birinə yaxın-yumşaq rəng çalarında həll edən rəssam, onun saçının və çöhrəsinin gerçəkləşməsində həm incə, həm də ekspressiv cizgilərdən istifadə etməklə gözoxşayan nikbin ruhlu əsərin yaranmasına nail olmuşdur.

Görkəmli söz ustası Məhəmməd Hüseyin Şəhriyarın portretinin bir qədər fraqmentsayağı təqdimatı da məqsədli olub, Azərbaycan həqiqətlərini dillər əzbəri olan misralarında ifadə edən şairin çöhrəsində hiifz olunan yaşantılarını qabarıq göstərmək məqsədi daşımışdır. Kompozisiya boyu tətbiq olunan "cizgi oyunu" o qədər məntiqlidir ki, gözümüz önündə dərdlərimizə "bədii güzgü" tutan yaradıcının durduğuna inanırıq...

Orijinal biçimli Heydər Əliyev Mərkəzinin layihə müəllifi, məşhur memar Zaha Hadidin ayrıntı baxımından məhdudluğu duyulan portretində isə rəssam məşhur tikili ilə onun yaradıcısını bir araya gətirməklə, onun sənət dünyası ilə şəxsiyyəti arasında mənəvi əlaqə yaratmış, kompozisiyanın yaddaqalanlığını təmin etmişdir...

Həyatda gördüklərindən heyretlənməyi bacaran Hüseyn Mirtəqəvinin yaradıcılığı təkçə məşhurların portretlərinin yaradılması ilə məhdudlaşmır. İlk uşaq heyretini cücəyə münasibətində ifadə edən körpə Minaxanı, göl heyatından həzz alan bəyaz qazları, həyatımızın maraqlı anlarını lentə almağa hazır olan fotoqraf Rza Dıqqətinə və digər fərqli motivləri bədiiləşdirən müəllif həm də özünün yaradıcı potensialının zənginliyini sərgiləmişdir.

Gəncliyində romantik peşəyə yiyələnən, sonra bu duyğulandırıcılığı həm də ədəbi və bədii yaradıcılığında ifadə edən, ömrünün müdriklik çağını isə Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Elmi Mərkəzinin redaksiya müdiri vəzifəsində keçirən Hüseyn Mirtəqəvinin əsərlərinin ümumi ruhunda bu üç sahənin qovşağını görmək mümkündür. Odur ki, əsərləri bu qədər cəlbədicə və duyğulandırıcıdırlar...

Cizgilərdə yaşayan obrazlar

Hüseyn Mirtəqəvinin ksiloqrafiyaları haqqında...

Həmidə xala

A.İmanquliyeva

M.Şəhriyar

Əgər onun əsərlərinin orijinallarını görməyib, onlarla yalnız fotoları vasitəsilə tanış olsaydıq, heç şübhəsiz gördüklərimizi qrafik əsər hesab edərdik. Bunu şərtləndirən səbəb görünənlərin ağ-qara rəngdə ifadə olunması, təsvirlərin çox incə cizgilərlə bədii tutum almasıdır. Professional gözü ilə bu təsvirlərin klassik ksiloqrafiya texnikasında əsərlərlə bağlı olduğu qənaətinə də gəlmək mümkündür. Amma onların orijinalları ilə tanışlıqdan sonra, həmin ksiloqrafiya nümunələrinin kağız yox, ağac materialından "boylanan" görüntü olduğunu görəndə, bilavasitə əllə yaradılan bu bədii nümunələrin onun yaradıcısının yüksək sənətkarlığının nəticəsi olduğunu görürük. Bu vaxta qədər onların dəyərləndirilməsi geniş miqyasda baş tutmadığından və hələlik ayrı-ayrı şəxslərin şəxsi kolleksiyalarını bəzəmələrinin qarşılığında, qeyri-adi bədii-texniki nümunəsi sayılmağa layiq olan "Hüseyn Mirtəqəvi ksiloqrafiyaları"ndan bu gün söz açmağa qərar verdik...

Məlumat üçün bildirik ki, ksiloqrafiya, yeni, ağac üzərində kəsmə-cızma yolu ilə yaradılan qravür - təsvirlərin çapı Uzaq

reyası çox zəngindir. Özünün "Avtoportret"indən başlanan bu portretlər silsiləsi elə ona ruhən yaxın olan şəxslərin obrazlarından ibarətdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Azərbaycan

M. Rüşət

rən yaradıcının tamaşaçısını təsvirin reallığına və səmimiyyətinə inandıracağı birmənalıdır. Bu mənada, müəllifin hər bir əsərində onun qəhrəmanına yanaşmasının özünəməxsusluğunu duymaq mümkündür...

Rəssamın ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevə və onun xanımı, Azərbaycan Respublikasının birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya həsr etdiyi lövhələrdə obraza realist - gerçəkçi yanaşmanın kamilliyi birmənalı olan bədii nəticəsinə girmək mümkündür.

Şərqşünas-alim Aida İmanquliyevanın portretində isə obrazın həyatsevərliyini onun yaradıcı fəaliyyəti ilə uğurla əlaqələndirən H.Mirtəqəvi obrazı sevimli məşğuliyətindən bir anlığa ayrılmış durumda görüntüyə gətirib. Eynəyini dodaqlarına sıxaraq kiməsə cavab verən alim çöhrəsinə hakim olan nikbinliyi qabardan rəssam, bununla da obrazın səmimiyyətinə nail olmuşdur. Onun portretin ətrafını təşkil edən ayrıntıları nisbətən tünd cizgilərlə təqdim etməsi ilə çöhrənin nurlu tutum almasına nail olması da müəllifin kompozisiya üçün uğurlu bədii həll tapmasını təsdiqləyir.